

GAZETA KRAKOWSKA

N^{ro} 80.

Z KRAKOWA DNIA 6 PAZDZIERNIKA 1819. ROKU WE SRODĘ

Z Peterzburga d. 30 Sierpnia d. k.

N. Cesarz. Jegomość, podług ostatnich wiadomości z Finlandyi, przybył dnia 23 t. m. w pożądanym stanie zdrowia do Wazy, a następnego dnia wyjechał do Christianstad.

Uwagi nad pol pszeniem stanu i utrzymania więzień, podane Ministrowi spraw dachownych i królowego oświecenia, przez F. Hatters-Benning. (Obacz artykuł z H. lina w Gazecie Krakowskiej.)

Szanowny ziomek mój, P. Dion Howard, w którym miłość rodzaju ludzkiego była nieograniczona, a którego prace dobroczynne sama tylko śmierć przerwać mogła, wydał na widok publiczny arcy-szacowne dzieło o więzieniach i nieprzeliczonych wadach, jakie się w tych zakładach, przezeń zwiedzanych, nietylko w Anglii, ale i w różnych innych Państwach, znajdują. Wszyscy, którzy się pózaley rzeczą tą zajmowali, przydali swe potwierdzenie do owych tklivych obrazów, w jakich on wystawił nieszczęśliwy stan ludzi w więzieniu cierpiących.

Od czasów tego dobroczynnego męża, który życie swoje zakończył na pracach dla dobra cierpiących, dnia 20 Stycznia 1790 roku w bliskości Chersoau, nie nie przedsięwzięto ku spełnieniu dobroczynnych jego widoków. Za życia bolał on nad tem, że wszystkie swe starania i gorliwość ku wsparciu ludzkości, widział czczemi tylko marzeniami; a nawet po śmierci jego nie mieliśmy jeszcze rozkoszy widzenia, iżby wielkie dzieło, przezeń rozpaczęte, miało jakikolwiek skutek. Teraz przyszedł ten czas szczęśliwy, kiedy Boski ogień, tak dzielnie zapalający jego serce, zamienił się w wielki płomień, który ożywił wielu, i utworzyło się Towarzystwo z kilku członków, którzy za pierwszy i jedyny obrali sobie obowiązek: polepszyć stan więzień, dla ulgi żałosnego stanu winowajców, nie dopuszczając tym synom zması i występku zgubney drogi grzechu, a ukazując owę przyjemną ścieszkę cnoty.

Niedawno jeszcze Towarzystwo to, zawiązało się w Londynie, a wielki cel jego w tem się zawiera: ażeby poprawiać

przestępców sposobami, wlewającami miłość ludzi, to jest, rozłączać ich z dawniejszymi spółtowarzyszami; oddzielić zatwardziały i uporczywych od czyniących nadzieję poprawy; nazwyczać do pracy; uczyć różnych rękodzieł; wpaiać zasady religii; poprawionym dawać potrzebne świadectwa i zalecenia, ażeby mogli powrócić do społeczeństwa cnoliwych ludzi, i dostarczać środków utrzymania po upłynieniu czasu przeznaczonemu na ich zamknięcie.

Systema to, takie korzyści w sobie łączące, i tak przyjemną czyniące nadzieję, nie pozwala członkom Towarzystwa długo zostawać bezczynnemi. Postanowiono więc, ażeby wszystkie więzienia przez komitet opatrywane były.

Towarzystwo ułożyło także sposób wywiadywania się i rozpatrywania: imiona więźniów zostały spisane i rozdane członkom odwiedzającym, z opisaniem uczynku i położenia każdego z więźniów, tudzież spółników ichi przestępców, których część większą składają kobiety rozpustnego życia: opisanie takowe wciągało do protokołu.

Przez surowe śledzenie odkryto przyczyny różnych przestępstw młodych ludzi; po większej części przyczyny były następujące: złe sprawowanie się rodziców, niedostatek wychowania, próżnowanie, niezachowywanie święta dni niedzielnych i świątecznych, pijaństwo i gra, naostatek złe urządzenie więzień.

Wielka liczba przestępców, których stan tym sposobem był poznany, nie wielu znalazło się takich, którzyby zupełnie nie czynili nadziei poprawy, skoroby wszeke do tego potrzebne użyte były środki; m-

ła liczba takich, w których uczucie cnoty zupełnie wygasło, a w których najmniejszy już nie zostało iskierki sumienia i wstydu: bo mała ta iskierka zdolną jest wydać płomień skruchy i miłości.

Towarzystwo z wielką usilnością przykładło się do poprawienia wielu przestępców, zatwardziały na drodze zguby, i przez tę usilność zostało przekonaniem: iż iesliby więźnie nie próżnowali, nie zostawali w towarzystwie występnych, bardziej zatwardziały i zastarzały w występku i grzechu; iesliby zamiast cięlesnego ich karania użyty był sposób napominania i nauczania, a wpaianiem skłonności do dobrego, obudzano w nich sumienie, tak, iżby oni w oczach swoich własnych poniżonemi nie byli: liczba ich wtedy niewątpliwieby się zmniejszyła, a członkowie odwiedzający mieliby niewypowiedzianą rozkosz widzenia tych nieszczęśliwych powracającymi z drogi występku, na drogę cnoty. Komitet przekonany, że ta, tak pożądana korzyść, może być otrzymana, tylko za pomocą takich ludzi, którzy czując ciężar przywalający tych nieszczęśliwych, serdecznie pragną zmniejszyć cierpienia ludzi, przez polepszenie ich stanu.

Usilowania każdego, do dobroczynności skłonnego człowieka, oddziaływało uważanego, kończą się z jego życiem. Zaczęte przezeń dzieła nie postępują, a nakoniec zupełnie niemie, ieseli nie ma towarzystwa dobrze myślących ludzi, dla przywiedzenia do skutku tych dobroczynnych środków, które on, dla dobra rodzaju ludzkiego wynalazł. Towarzystwo, które się utworzyło z kilku przyjaciół

ludzkości, chcących pomagać ieden drugiemu, w obranym tego rodzaju przedmiocie, ma zamiar wybierać godnych członków, w przypadku oddalenia się, albo śmierci któregoś z nich; dawać pieczęzną pomoc na rozszerzenie i utrzymanie tego przedsięwzięcia, i tak pożytecznego i tak wielkiej wagi, a dla serc czułych tak pocieszającego.

Środki, które Towarzystwo za najskuteczniejsze do poprawienia znalazło, są następujące:

- 1) Ciągły dozór więźniów.
- 2) Oddzielenie ich iednych od drugich i rozgatkowanie.
- 3) Nauczenie religii i moralności.
- 4) Ciągłe zatrudnienie pracą.
- 5) Zamknięcie w miejscu samotnem.

Ciągły dozór więźniów jest arcyważnym środkiem, którego ściśle i ustawiczne dopełnienie, nie może nie wydać pożytecznych skutków. Tym sposobem można osiągnąć cel założony w tej rzeczy. Dla tego dway członkowie komitetu obowiązani są odwiedzać więzienia po dwa razy na tydzień, ażeby osobiście widzieć mogli wewnętrzne urządzenie, sprawowanie się dozorczy więzienia i tego pomocników, dowiadywać się o postępach i skłonnościach więźniów; i przekonać się, czy wszystko ich dochodzi; czy wszyscy zajęci pracą, i czy zachowuje się ustanowiony porządek i ochędostwo? oglądać pokarmy, ilość ich i gatunek, opatrzenie wodą również dla napoju iak i dla ochędostwa, tudzież stan chorych, ich odzienia, izarby i pokarmu.

Członkowie odwiedzający powinni takżé wysłuchiwać skarg więźniów, przyznawać ich prośby w tem tylko, co należy

do ich utrzymania i znieć się obchodzić, ale nie co do spraw i uczynków, za które są utrzymywani; prośby takowe przekładać komitetowi na posiedzeniu najbliższem. Bez tego ciągłego dozoru, więzienia, zamiast poprawy, staną się dostateczną szkołą i schronieniem występków i rozpusty. Największa pomyślność układu tego zależy od czynnej gorliwości iakowych dozorców.

(Dalszy ciąg potem.)

Z Berlina d. 28 Września.

N. Król Jmć udzielić raczył Hr. Wodzickiemu, Król. Polskiemu Podpułkownikowi Bajanowiczowi, Kapitanom Hauke i Ross ordery Orła czerwonego trzeciej klasy.

Słychać, iż z rozkazu N. Króla na grobie zmarłego Feldmarszałka Xcra Wahlenstatta wystawiony zostanie pomnik, a obok niego piękna strażnica, w której ustawicznie dwoch inwalidów mieszkać będzie. — Officerowie Hamburgskiej osady zawdziiali po nim żałobę.

Użalenia urzędników względem przestąpienia dawności służby przez posunięcie na wyższe stopnie młodszyc i zdalniejszych osób, zachodzą, wyraża gazeta królewa, często i nawet za panowania Fryderyka Wielkiego słyszeć się dały. Jednemu z żalących się! odpowiedział ten Monarcha pewnego razu: "Postawiłem kupę starych mutów w stajni, lecz długą służba nie przeistoczyła ich na koniarszych!,"

Z Paryża d. 18 Września.

Posel Portugalski Hr. Pamelia miał u Króla d. 17 b. m. posłuchanie.

Lekarze sądzą, iż rozwiązanie Xiężny Berry przecięgnie się do 25 b. m. —

Miasto Bordeaux wybrało już deputowanych, którzy gdy urodzi się syn, udadzą się do Paryża, dla podziękowania Królowi za postanowienie oddawna nadające mu nazwisko Xcia Bordeaux.

Pisma nasze ogłosiły przed niejakim czasem łaciński napis, który umieszczony być ma na podnożku wstawić się mającego posągu Henrykowi IV. w mieście Nerac, w którym młodość swoją przepędził. Teraz przydają, iż gdy Hr. Digeon prosił Króla o pozwolenie wystawienia rzeczonoego posągu, Monarcha nie tylko na to zezwolił, ale dodał: " i ja chcę się do tego pomnika przyłożyć, " a wzięwszy piero napisał: *Alumno mox patri nostro Henrico IV.* (Naszemu uczniowi, a potem Oycu.)

U Ministra skarbowego odbyła się rada z wielu parów, deputowanych i radców stanu złożona, iakby osoby, które przez ostatnie traktaty uposażenia swoje za granicą utraciły, z dóbr narodowych wynagrodzić.

Wątpią bardzo o wyzdrowieniu Ministra wojny, Marszałka Gouvion St. Cyr, i na jego miejsce oprócz P. Daru i Marszałka Davoust, przeznaczają Marszałków Soult i Suchet, i Generatów Dumas i Ricard. — Rzeczony Minister żył 20 lat w bezdzietnym małżeństwie; nakoniec udarowała go jego Matżonka synem. Coż on czyni? Zamiast wyprawienia okazałych chrzcin, pisze do oddalonego z stużby pokrewnego officera: " Przyeźdź w Pan do mey wioski, dla trzymania do chrztu moiego syna; chrzestną jego matką będzie krewna moiej żony; więcej nito-go. "

Ministryum nasze zezwolić miało

na warunek Oycu S, ażeby w każdym departamencie jedno było biskupstwo. Reszta biskupstw ma być zniesiona. Na obywaty pod prezydencyją Wielkiego Pieczętarza i radzie stanu zostały bulle Papieżkie dla wielu Biskupów Francuskich do protokołu wciągnięte.

P. Royer-Colard złożył prezydencyją kommissyi publicznego oświecenia, i dotąd nie jest następcą jego mianowany. P. Cuvier zastępuje tymczasowo jego miejsce. Dziennik Minerwa przypsuie odejście P. Royer-Colard planowi przywrocenia we Francyi Je utów. Na co dziennik Paryzki odpowiada: " Przywrocenie Jezutów we Francyi jest tak podobne, iak przywrocenie dziesięcin i praw lennych. Ani jedno, ani drugie nastąpić nie może.

Nowe obioru deputowanych pody tego roku na samych umiarkowanych ludzi. Nie obrano ani ultraliberalnych, ani ultraroyalistów, ani ultraministrówskich, ale Mężów umiarkowanych z wszystkich 3 partyi, iak n p. Beugnot, Gregoire, Lambrechts, Savoie-Rollin, Courvisier, i t. d. Większa część nowo obranych składa się z kupców, właścicieli i znanych z światła, wiadomości, rzetelności i do żadney partyi nie należących mężów. Prezes kolegium obiorczego w Besançon (depart. Duby) zagaiając posiedzenie wyraził co następuje względem obiorów: " Francya tęskni do spokojności, błogostawi Króla i jego przepisy względem obiorów. Najlepszym sposobem trafienia do celu, jest obranie średniej drugi. Skutek będzie niezawodny, skoro ani w prawą ani w lewą stronę nie zboczemy i w ostateczności nie wpadniemy. "

Rząd trudni się planem pomnożenia

liczby denutowanych, i zmniejszenia wieku do obieralności i oznaczenia czasu do odnowienia izby, to jest co 5 lub co 3 lata.

Wydawcy dziennika Sporow przysłany został list od royalisty (ultra) który zawiera następujące twierdzenia: „dla ubezpieczenia i uspokojenia zupełnie Francji emigranci za utratę dóbr swoich wynagrodzonemi być muszą albo ze skarbu publicznego, albo z listy cywilney, jeżeli nabywcy dóbr narodowych i emigrantkich z własnych uczuć sprawiedliwości i ludzkości tego nie uczynią. „ Pytanie to było już kilkakrotnie wznawiane. Przed kilku laty podawał nawet Macdonald do tego plan. Francya liczy 7 do 8000 nabywców dóbr narodowych.

Hr. Boissy d'Anglas wydał ciekawy opis życia F. Maiesherbes.

Od dwóch dni nie przychodzą tu gazety Angielskie. — Pomiędzy wielu przybyszącymi tu codziennie Anglikami i Irlandczykami zasydnie się wielu fabrykantów.

Samoboystwa pomnażają się niestychającym sposobem we Francyi; dzieci i starcy odbierają sobie życie. Osmdziesiąt dwóch letni starzec w Lill pod dwa razy usiłował sobie życie odebrać. Za pierwszym wystrzałem zgruchotał sobie dwa żebra, a za drugim uszkodził czaszkę. Życie dośiad w największych cierpieniach.

Królowa Wellington obieźdzał, podług pism naszych, dla tego twierdzą w Belgium, iż Rząd Angielski przyjął na siebie część kosztów na ich wystawienie.

Wiadomo, iż kości Karola Bonaparte, ojca Napoleona, które pogrzebane były w parku St. Leu, wykopane z tam-

ąd zostały. Na jego grobie znajdował się następujący prosty napis: *Sors du tombeau, Charles Bonaparte, ton fils Napoleon t'appelle à l'immortalité.* (Powstań z grobu, Karolu Bonaparte, twój syn Napoleon powołuje Cię do nieśmiertelności.)

Jzraelici Niemieccy zakupują tu bardzo wiele rządowych naszych papierów.

Kupcy Marsylijscy na bankiecie z powodu imienia Króla d. 25 Sierpnia spełniali między innymi następujące zdrowia: „Konstytucyynego naszego Króla Ludwika XVIII! Artigasa i Bolivara! Rozszerzenie liberalnych zdań po całym świecie! „

Pismo pod tytułem: *Historyia 100 dniowa z Angielskiego P. Hobhouse na język Francuzki przetłóżona*, zostało tu skonfiskowane.

P. Baggot, były Angielski poseł w Ameryce, mianowany jest podług pism Angielskich posłem w Peterzburgu. Ma on za sobą wnuczkę Xcia Wellingtona.

W Smirnie i Allepie zbankrutowało wiele znacznych domów kupieckich, co bardzo szkodliwy ma wpływ na nasz Lewański handel.

Przy Kairze osiadł Anglik, który w związku z Vice-Królem Egipskim zakłada rafineryją cukru, gorzelnią rumu i innych napoiów, co powinno mu w tych okolicach wielkie przynieść zyski.

Z Londynu d. 18 Września.

Do tak wielu poruszeń dające powód zdarzenia w Maoszęstrze i w czasie ich postąpienie magistratu i ochotników, dopiero na przyszłą wiosnę rozpoznane zostaną; gdyż na owczas uspokoją się namietności i stronnictwo, a zatem będzie

można dożyć [prawdy] i sąd będzie mógł bezstronnie wyrokować.

Zastanowienia rzecz godna, iż z 100 mówiących tu o sprawach krajowych, 99 jest przeciw postępowaniu władz i Ministrów. Wielki sąd przysięgłych w Lan-kaster i sąd Manszesterski naganiane gło-śno są, iż odrzuciły oskarżenie fałszy-nych świadków i ochotników o popeł-nienie gwałtu. Podobnież pewstają prze- ciw pośmiertnemu sędziemu w Mansze- strze, iż wzbraniał się wydać wyroku względem zabicia Manszesterskiego miesza- kańca przez ochotników. — „Gdyby (wyraża gazeta Times) tak wielką ni- sprawiedliwość i zaprzeczenie prawa mie- li Ministrowie pochwalić, czemu wierzyć nie chcemy, tedy widocznie zgwałcona byłaby Magna Charta. Rzecz ta powin- na być przed inny sąd zanesiona, a gdyby i ten nie chciał iey przyjąć, tedy powinna się przed parlament wytoczyć. — Zgwałcenie Magna Charty, daie ka- żdemu Anglikowi prawo sprzeciwiania się naruszeniu publiczney wolności. We Fran- cyi przed 30 laty opór przeciw samowol- nemu na ówczas Monarchicznemu Rządowi nazywał się buntem, rewolucyją. W Anglii przeciwnie. Tu najuboższy oby- wateł zna swoje prawa i wolności, i rów- nie się z nich pyzant i zazdrosny jest o nie, jak Rząd i Korona o swoje pre- rogatywy.

Jedna z gazet wyraża z teyże okolicz- ności: — „Nic nie byłoby trafniejszego w terażolecznym czasie, dla usmierzenia zaburzeń, jak nowe wydanie sławney rozprawy P. W. Jones o konstytucyjnem postępowaniu. To pismo przypomniato by zwierzchnościom i mężom przy sty-

rze rządu będącym, że ich namiętności nie są ustawami dla Anglii, i że w wolnym kraju znayduie się moc wyższa nad prze- sądy i prawo miecza. „

Wczoray dziewięciu deputowanych od Londyńskiego obywatelstwa, wyno- szącego do 16,000 osób, ponowiło prośbę do Lorda Prezydenta o pozwolenie ze- krania się na zgromadzenie. Oświadczy- li on nutoraz, iż jeżeli nie zezwoli, te- dy będą przymuszonymi użyć swojego pra- wa, zaś Lord Prezydent odpowiedział im grzecznie i wyraźnie, iż na takowem zgro- madzeniu nie będzie prezydował, ani na nie nie zezwoli, i pożegnał ich temi sło- wy: „Czynicie, Mci Panowie, co wam się podoba, dopełniycie waszego obowiąz- ku, a ja dopełnię moiego. „ Niema jednak wątpliwości, iż to zgromadzenie przydzie do skutku. — W Southwark zezwolił Pre- zydent na żądane na 23 b. m. zgromadze- nie ludu. — W obwodach miasta Lon- dynu czynione są przygotowania na po- dobneż zgromadzenia. W wszystkich zaś wnoszone bydź ma żądanie o odda- lenie terażniejszych Ministrów, którzy nakłaniają Xcia Rejenta do środków prze- ciw konstytucyynych.

W Paisley nie uspokoiły się jeszcze zaburzenia. Pierwszy to jest przykład gwałtu i oporu w Szkocyi. Zwierzchność nie pozwoliła na zgromadzenie w mie- ście; zebrało się więc za miastem i ed- było się spokojnie. Ale gdy zwierzch- ność użyła prawa przemocy do odebrania chorągwi, które były własnością obywa- teli, mieniąc ie bydź przeciwne ustawom i spokojności publiczney, wziął się lud do obrony, powytlukał okna, i t. d. aż musiano go wojskiem rozpedzić. Jeden z

dobrze ubranych ludzi usiło wstrzymać lud w swoim zapędzie; lecz został jako szpieg Rządu okrzyknięty, na ziemię obalony i znieważony. Na jednej z powyższych chorągwi ludu był napis: "Przekleństwo okrutnej rzezi w Mانشester!", na drugiej: "Żyć za Mانشester!," Kartki zapraszające na zgromadzenie były z czarnymi obwódkami. Przed uderzeniem jazdy na lud została ustawa przeciw buntowi odczytana. Więzienia w Paisley nie wystarczyły na pomieszczenie uwięzionych i musiano ich w inne zaprowadzić miejsca.

Z Chester piszą: Biały kolor jest w naszych okolicach znakiem nieukontentowania. W ostatnią niedzielę liczba białych kapeluszy (nowych czapek wolności) była w Mانشesterze nadzwyczaj wielka. — Węźniowie w Chester i Castle bawią się obtaśkawianiem gołębi. Baggules zapuścił brodę i nie chce iey ogolić, aż w Ameryce, w kraju wolności.

Podczas tryumfalnego wjazdu zaledwo Hunt uprosił lud od wyłożenia koni i ciągnięcia iego powozu.

Wizędowe doniesienie z Gibraltaru opiewa, iż Rząd Hiszpański na 10 dni przed upłynieniem 6cio miesięcznego czasu do zatwierdzenia traktatu względem ustąpienia Florydy, oznajmił, iż Król nie przyjął rzeczonego traktatu, a zatem od 1. za Sierpnia siema żadney mocy.

Gdy Angielska bandera bezpieczną jest przeciw korsarzom południowej Ameryki, przeto Hiszpanie chcą za pozwoleniem prowadzić handel z południową Ameryką pod banderą Angielską.

Admirał Angielski Popham czynił Królowi H. ty na St. Domingo największe

grzeczności. Przywiózł tam nawet swoją małżonkę, przedstawił Królowej, którą ta bardzo uprzejmie przyjęła.

Na półwyspiu Malaca Kommodor Raffles stara się jedną po drugiej posiadłość oderwać od Hollandyi i do Anglii przyłączyć.

Z południowej Ameryki mamy tu następujące doniesienia:

Podług listu z Buenos - Ayres pod d. 8 Czerwca nie bardzo lekano się tam zapowiedzianej wielkiej Kadyxkiej wyprawy, wszelako była przyczyną, iż do tego czasu odwleczono w targnięcie do Peru. Jenerał Belgrano, który postąpił aż do Santa Fe, zatrzymał się przy mieście Raachos. Podobnież Buenos - Ayres cofnęło połowę posłanych do Chili wojsk posiłkowych, a druga tam pozostała. — Lord Cochrane z niedostatku żywności miał odstąpić od zamknięcia portu Callao (Limy.) Trzy iedno po drugim trzesienia ziemi zburzyć miały port i miasto Copiapo w Chili i 3000 mieszkańców zaledwo potrafiło wynieść się z nayspieszszymi potrzebami. — Nowa konstytucya Rapsy rzeki Plata ogłoszona została d. 25 Maia w Buenos - Ayres. Zasady iey są następujące: Władza prawodawcza składa się z narodowego kongressu, który dzieli się na dwie izby: reprezentantów i senatu. Pierwsza izba składa się z deputowanych z krajów związkowych, z których każdy wysłał tyle deputowanych, ile razy ma po 20,000 dusz ludności. Deputowany mieć musi 26 lat, byź 7 lat obywatelem i posiadać 4000 piastrow majątku lub użyteczne prowadzić rzemostwo. Każdy z deputowanych zostaje 4 lata n swoim urządzie; co dwa lata

jest izba deputowanych odnowiana. Ona sama ma prawo stanowienia podatków. Oskarżyć może członki najwyższych trzech ciał, Ministrów stanu, posłów i biskupów, generałów, gubernatorów i sędziów ozdradę przeciw krajowi, złe zarządzanie gószem publicznym, o zgwałcenie konstytucyi, i t. d. Senatorowie mianowani są przez kraia związkowe; każdy kraj ma równą liczbę senatorów. Nikt nie może być senatorem, jeżeli niema 35 lat, nie posiada własności w wartości 3000 piastrów lub poważnego nie prowadzi rzemiosła. Działaniami kongressu są: stanowienie ustaw, wypowiedzenie wojny, zawieranie pokoju, stanowienie podatków i opłat, które mają być w wszystkich związkowych krajach jednakowe i zawsze tylko na dwa lata stanowione. Najwyższa wykonawcza władza powierzona jest dyrektorowi; nikt nie może być dyrektorem, kto nie jest obywatelem, od 6 lat przed obywatelstwem w kraju nie mieszka i przynajmniej 35 lat niema. Dyrektor jest oraz naczelnikiem siły lądowej i morskiej. Narod ma prawo zmienić konstytucyją; lecz zachowane przy tem być muszą przepisy konstytucyjne. Wszyscy ludzie przed obliczem prawa są równi; druk jest wolny; prywatne czynności, jeżeli nikomu nie szkodzą, podlegają tylko sądom Boskim. Każdy czynić może, czemu tylko nie sprzeciwiają się ustawy, a nie czynić, do czego nie obowiązują go wyrażnie. Mieszkanie obywatela jest tak świętem, iż bez popelnienia zbrodni zgwałcić go nie można.

Z Bruxelli d. 20 Września.

Ze wszystkich stron ciągną nasze wojska do obozu ćwiczeń w Meggelen pod

Mastrychtem. Król wyjedzie tam d. 4 Października, a ztamtąd uda się do Hagi. Królewic Następca tronu przybył już z małżonką swoją do okolic tamtejszych.

Hrabina Montholon przybyła tu z dziećmi swoiemi.

W Luxemburgu zaszło jeden po drugim 6 pojedynków. Pomiędzy pojedynkującymi znajdował się także prezydent miasta na pistolety; ale szczęśliwie wyszedł.

Z Włoch d. 9 Września.

W kościele S. Ignacego w Rzymie czynione są pod dyrekcyją Architekta Penzini wielkie przygotowania na pogrzebowe nabożeństwo za zmarłą Królową Hiszpańską. — Z wszystkich zabytków starożytności amfiteatr Flawiusza zdaje się największą zwracać uwagę Oyca S. Jest już cały odkopany i z zwalisk, które broniły do niego przystępu, oczyszczony. Teraz trudnią się jego naprawieniem, ażeby mu poczęści nadać widok, który sprawiał niegdy podziwienie.

Rozporządzeniem Króla obu Sycylii zniesiona jest w Neapolu dotychczasowa wielka rada policyi z wszystkiemi podległemi iey władzami, i aż doourządzenia nowej policyi Margr. Ugo zawiaduje policyją. Do rozpoznania zaszłych w Sycylii w miesiącu Sierpniu przestępstw postanowił Król w Palermo z 3 członków kommissyją.

W Genui odebrano urzędowe doniesienie, iż 3 Angielskie okręty rozstrzały pod brzegmi Walencyi 3 Hiszpańskie, i że nawzajem Hiszpańska fregata strzelała do okrętu Angielskiego.

DODATEK

DO N^{RO} 80.

GAZETY KRAKOWSKIEJ

Z KRAKOWA DNIA 6 PAZDZIERNIKA 1819 ROKU WE SRODĘ

Z Wiednia d. 28 Września:

W tej chwili nadeszła tu z Neapoli wiadomość, że J. Cesarzewska Mość Arcy - Xiężna Klementyna, Xiężna Salernu (Następczyną tronu obu Sycylii) w nocy z d. 16 na 17 b. m. Xiężniczką powiła; która jednak po strzyżanym chrzcie z tego świata zesła. Wysoka Położnica znajduje się dosyć w dobrym stanie zdrowia.

W przeszłą niedzielę w wieczor w kościele Dworskim Xręży Augustynów nastąpiło uroczyste zaślubienie J. Cesarzewskej Mści Arcy - Xiężny Karoliny (córki N. Pana) z N. Xciem Fryderykiem Augustem Saskim w obecności całego Dworu. J. Cesarzewska Mość Arcy Xże Jan, stryż Panny Młodej, wziął przez zastępstwo w imieniu Pana Młodego ślub z Arcy - Xiężną Jmć. Tego wieczora były u Dworu pokoje i wiecez.

Dziś przed południem w tymże kościele odbyła się uroczystość zawężania kardynałskiego kapelusza J. Cesarzewskej Mści Arcy Xciu Rudolffowi, Kardynałowi Arcybiskupowi Otomonieckiemu poprzedzona wielką Mszą przez Nuncy-

sza Papiezkiego Leardi przy Dworze tu teyszym mianą.

Z Ludwigsburga d. 19 Września.

Stany królestwa Wirtembergskiego trudniąc się ciągle rozrządaniem projektu konstytucyi, przyjęty na posiedzeniach od d. 15 do 18 z niewielkimi odmianami dalsze tego paragrafy aż do ostatniego 201. Przy uchwaleniu ostatniego paragrafu konstytucyi przed południem wykrzyknęła cała izba: Niech żyje Król! niech żyje lud! — Na po południowem posiedzeniu uchwalono jeszcze 4 paragrafy względem rycerstwa, które mają być w stosownym miejscu do konstytucyi wciągnięte. Potem odczytał Deputowany Zahu postanowioną do Królewskich kommissarzy notę, i za konczył posiedzenie odczytaniem mowy, którą niegdy Franklin miał przy podpisaniu konstytucyi Zjednoczonych północnej Ameryki Stanów.

Z Szwajcaryi d. 15 Września.

Na 39 posiedzeniu Seymu ligi Szwajcarskiej poseł kantonu Uri waiosi d. 3 b. m. zażalenie, że niektórzy ludzie tak drukiem, iako też w publicznych pismach pó-

ważnia się zakałować religią Katolicką, najwyższą Głową Kościoła, obrządki, duchownych, i t. d. Sejm postanowił wezwanie do wszystkich kantonów, aby przestrzegały uskutecznienia uchwały z d. 20 Sierpnia 1816 w której zabronione jest ogłaszanie drukiem, w gazetach, i t. d. wszelkich obelżywych przeciw obu chrześcijańskim wyznaniom artykułów.

Z Ostendy d. 20 Września.

Podług pism Angielskich zażartowano niedawno z Gubernatora wyspy S. Heleay, P. Hudson Lowe. Doniesiono mu z Gallway z Irlandyi, miejsca jego urodzenia, że umarła tam owdowiała Pani Drury, i zapisała mu 1000 £s. w gotowiznie i wszystkie domy i dobra w tej okolicy przez nią posiadane, i że P. Gornu postanowiła wykonać swojego testamentu. List ten przestany został na wyspę S. Heleny przez jednego z sekretarzów stanu. P. Lowe odebrał go w tej właśnie chwili kiedy złożył radę, dla przedsięwzięcia surowych jeszcze środków przeciw Bonapartemu. Ucieszony tak wielkim dowodem przywiązania i szacunku dla niego jego żonki, napisał zaraz do wykonawcy testamentu polecając mu swój spadek, i wystawił wexel na 1000 £s. na Bankiera Courts i kompanii. Co do dóbr i domów zalecił, aby mu niezwłocznie przysłano ich szacunek i dochod. Lecz w krotce Bankier odesłał mu wexel na powrot, ponieważ żadnych pieniędzy na wyplacenie onego nie odebrał, donosząc mu oraz, iż prawda, że Pani Drury w Gallway umarła, ale o P. Hudson Lowe w swoim testamencie bynajmniej nie wspominała.

Z Trewiru d. 14 Września.

Rada tutejszego miasta podała pod d. 9 Sierpnia nayspokorniejsze przełożenie N. Królowi Pruskiemu, upraszając o cofnięcie wydanego pod d. 8 Lutego patentu podatkowego. Na to odebrała od gabinetowego Radcy Albrecht pod d. 21 Sierpnia z Berlina następująca odpowiedź: — "J. K. Mość przełożenie szlachetnego Magistratu Trewirskiego pod d. 9 b. m. przeciw ustawie podatkowej z d. 8 Lutego r. b. oddał pod roztrząśnienie Kanclerza Stanu, Krja Hardenberga, i oczekuje jego w tej mierze zdania, dla przedsięwzięcia dalszych postanowień."

Z Włoch d. 11 Września.

W kościele Watykańskim czynione są przygotowania na obrządek w d. 26 b. m. obśzczenia Świętym sługi Bożego Jana Chrzcziciela, założyciela zakonu Trynitarczów. — Przed kilku dniami odbyła się u Kardynała Somoglia kongregacya, dla zprawdzenia cnot i cudów ś. p. sługi Bożego Karłomiecia, z zakonu S. Dominika i Arcybiskupa w Braga w Portugalii, który szczególniejsze położył zasługi w obronie wiary i ulepszeniu służby Bożej.

Działania maszyny do wyszukania starożytności w Tybrze nkończą się zapewne na ten rok w tym miesiącu. Woda podniosła się wrzecz do 6 stóp i maszyna nie mogła już do dna dostać. Przeszukała ona części tej rzeki w mieście od kościoła S. Pawła, aż do Ripagrade, a nic nie znalazła prócz kamieni, piasku i mulu. Niektóre gazety Włoskie, równie jak Arkadyjska Akademia w Rzymie, przepowiadały wczelnie, że to będzie daremne przedsięwzięcie. Jakoż zdaie się ztraćać, bo maszyna przeszukała już

czwierć mili Niemieckiej rzekę, a nicwa-
le nie znalazła.

Podpułkownik Hr. Bestivoglio 1go
karabinierów pułku, kawaler żelaznej ko-
rony, mianowany został pismem Kardyna-
ła Sekretarza stanu dowódcą utworzo-
nej przeciw rozbójnikom kolumny wojs-
ka. Ostatni surowy edykt przeciw tym
rozbójnikom nie sprawił pożądanego skut-
ku, owszem bardziej się ich liczba pom-
nożyła; w przeszłym tygodniu aż pod Al-
bano, Tivoli i Otricoli podstępowały ich
kupy. Soudo, które ma być dla gnieź-
dzenia się tam rozbójników zburzone,
stoi jeszcze, gdyż mieszkańcy nie chcą o-
puścić miejsca swojego urodzenia. Jeże-
li warownia ta istotnie zburzoną zosta-
nie, liczba rozbójników pomnożyć się mo-
że przez iey mieszkańców.

Piorun w przeciągu dni 11 uderzył
trzy razy w kamień przed średnią bramą
pałacu Kwirynałnego w Rzymie. Chcą w
tem miejscu kopać, jeżeli nie okaże się
przyczyna tego osobliwszego fizycznego
zdarzenia.

Podług ostatnich doniesień z Lewan-
tu trzech rozbójników morskich czynią
żeglugę niebezpieczną po Archipelagu.
Hollenderski okręt płynący do Smirny był
od jednego z nich niedaleko wyspy Scio
napastowany, ale go odpart; lecz zato
złupił nie długo potem trzy Hiszpańskie
okręty.

Od Brzegów Menu d. 21 Września.

W. Xze Badeński przed wyjazdem na
zwiedzenie swych krajów poczynił wiele
zmian w wojskowości i landwerów roz-
puścił. — W Etlingen kraju Badeńskim
za pozwoleniem W. Xcia utworzone to-

warzystwo rolnicze, liczy już 40 człon-
ków.

Ciągle utrzymuje się pogłoska o za-
ślubieniu Królewiców Następców tronu Au-
styriackiego i Pruskiego z Królewnami Ba-
warskimi.

Z Sztokolmu d. 17 Września.

Monarcha nasz w obiedzie północ-
nych okolic zamyślał d. 16 b. m. z Fah-
lun wyjechać, a d. 26 jest tu napowrót
oczekiwany.

Minister nasz spraw zagranicznych,
Hr. Engeström odzyskawszy zupełne zdro-
wie, powrócił tu onegdaj z całą rodziną
swoją.

Gazeta Poczta Sztokolska zawiera
z wyszłego niedawno dzieła: „Tessin i
Tessiniana, „ charakterystykę Króla Szwedz-
kiego Fryderyka z domu Heskiego, i do-
daje do niej następującą anekdotę: „ Gdy
mu pewnego razu Ministrowie przeczytali
zdanie sprawy nastąpić mającemu sey-
mowi, co Rząd przez przeciągł od ostatnie-
go seymu dla dobra ludu zrobić, zawołał
ten Monarcha w języku Niemieckim: Co!
wszystkośmy to zrobili? „

Z Minchen d. 61 Września.

Na wzór innych miaś utworzyło się
także u nas towarzystwo przeciw psuciu
kapeluszków czyli zdejmowaniu onych kła-
niających się. W wychodzącem tu pismie zwa-
duje się przede od niego wezwanie: ażeby
kłaniając się, zamiast używanego dotąd
zdejmowania kapelusza, przez co odkry-
wa się głowa na skwar słońca, przelot po-
wietrza, wiatr i deszcz, podnieść tylko rękę
do kapelusza lub nią się ukłonić. Lecz Damy
nasze (wrażono w tem wezwaniu) nie
poczytają takowego ukłonu za uchiwie-

nie winnego sobie uszanowania? Sądziemy, że nie, bo nie zechcą, ażebyśmy nasze głowy, dla zadawnionego zwyczaju wystawiali na owiew powietrza. Powstaną jeszcze przeciw nam kapelusznicy; lecz i ich pociski zniesiemy.

Pszenicz	od Żłp	600	860.
Żyta	—	400	480.
Jęczmienia	—	300	360.
Owsa	—	260	320.
Grochu	—	560	600.

Bieg Pieniędzy

W Krakowie d. 2 Października.

Czer. Zi. Holl: moneta Courant	Żłp.	19 gr.	8.
— netto Cesarski	—	19	3
Fryd. Pruskie	—	34	—
Luidar	—	36	—
20to frankowy	—	33	—
Szeiny Wiedeńskie za 100	—	231	—
Złoty ryński Szeinami	—	1	21

Dnia 4 i 5 Października 1819.
Cena zboż różnego gatunku na Targu w Krakowie sprzedawanych.

Korzec	1.	2.	3.	4.
	Zł. gr.	Zł. gr.	Zł. gr.	Zł. gr.
Przenicy	15 15	15 —	14 15	13 —
— Żyta	9 15	9 —	8 15	8 —
— Jęczmienia	7 —	6 15	6 —	5 24
— Owsa	5 6	5 —	4 20	4 15
— Jagiel	22 —	21 15	20 15	20 —
— Grochu	8 —	7 15	7 —	6 20
— Rzepak	22 —	21 15	21 —	20 15

Cena Żboża

W Warszawie d. 25 Września.

Korzec Pszenicy od Żłp.	22	do 30.
— — Żyta	—	15 — 17.
— — Jęczmienia	—	10 — 15.
— — Owsa	—	8 — 10.
— — Grochu	—	13 — 14.

Cena Zboża

W Gdańsku d. 24 Września.

Łaszt 30 Korcy wynoszący.

Uwiedomienie.

Dla większej dogodności prenumeratorów, pismo periodyczne: *Przeźółta Krakowska*; prenumerować także można odbierać w mieszkaniu Redaktora na ulicy Grodzkiej w domu Pana Bandy pod Nr. 38, na drugiem piętrze każdego dnia od godziny iednastay zrana, dogoicy po południu. — Pierwszy numer wyjdzie niezawodnie w Piątek dnia 15 b. m. Osoby mające chęć prenumerować, wczesniej raczą się zgłaszać, gdyż mała liczba! egzemplarzy, nad nosę prenumerowanych! odbita będzie.

W Krakowie d. 6 Października 1819.

DONIESIENIA

Wydział Dochodów Publicznych i Dóbr Narodowych w Seancie Rządzący Wolnego Niepodległego i Księie Neutralnego Miasta Krakowa i Jego kręgu. Gdy ogłoszona na dzień 6 Lipca r. b. Licytacya 30 Morgów Wiedeńskich i sążni kwadratowych 40 Lasu Grabina zwanego w części Grabina, a w części drzewem szpilkowym zarostego w obrębie Mętków przy Lipowcu nad samym brzegiem Wody leżącego dla braku licytantów do skutku nie przyszła, Wydział przeto Dochodów zawiadomi publiczność, iż powtórna licytacya w Kancelaryi Woyta Gminy Lipowiec w dniu 20 Października r. b. poiedynczo morgami odbywać się będzie. Zyczący przeto nabycia zechcą się w dniu i miejscu oznaczonym znajdować, gdzie warunki odczytane im będą, które aż do dnia oznaczonego w Biórze Intendenta Dóbr Narodowych w Krakowie przy ulicy Szpitalney pod Nr. 621 co dziennie przyzżyć można.

W Krakowie d. 24 Września 1819 r.

Kucieński.
Gawomski S. W.